

HØRINGSUTTALELSE FRA NORSK LOKALHISTORISK INSTITUTT (NLI)

Norsk lokalhistorisk institutt er en statsinstitusjon under Kulturdepartementet (KUD). Instituttet skal fremme lokal- og regionalhistorisk arbeid i Norge og gi råd og veiledning til de ulike aktørene. Det skal drive egen forskning, men også stimulere til forskning og fungere som et nasjonalt kunnskapssentrum for lokal historie.

Bemerkninger til høringsnotatet

Noen av våre stedsnavn har røtter som strekker seg mer enn tusen år tilbake i tid. NLI mener at dette er gamle kulturminner som må vernes, og er tilfreds med at dette hensynet er ivarettatt gjennom gjeldende lov om stedsnavn. Den nedarvede uttalen av stedsnavn viser ofte stedsnavnets opprinnelige betydning og illustrerer hvordan det norske språket har utviklet seg gjennom tidene. Slik er det i beskjeden grad med skrivemåter som er valgt av embetsmennene i det dansk-norske dobbeltmonarkiet i tiden før 1814. Stedsnavn bør fortsatt vedtas av Statens kartverk eller andre offentlige vedtaksorgan og under innflytelse av personer med god innsikt i norske stedsnavn og norsk språk. Det vil sikre en behandling som er basert på en balansering av den innsikt man sitter inne med fra ulike skriftlige kilder og nedarvet uttale.

Stedsnavn har – særlig fra begynnelsen av 1900-tallet – vært opphav til mange norske slektsnavn. Gjeldende lovverk har skilt klart mellom skrivemåten for steds- og slektsnavn. Stedsnavn (for eksempel bruksnavn) er en del av vår felles kulturarv og kan ikke sees som den enkelte grunneiers eiendom. Skrivemåten av stedsnavn er – og bør være – en samfunnsoppgave, og må reguleres i samsvar med de prinsippene som er lagt til grunn for gjeldende lov om stedsnavn. Slektsnavn er derimot private, og ikke underlagt de samme bestemmelsene.

Prinsippet om at et sted bare skal ha ett navn og én skriftform har stått sterkt i det norske språkfellesskapet. Det foreliggende forslaget om endringer i *Lov om stadnamn* vil bryte med en norsk målpolitikk der det er lagt vekt på at skriftnormen (bokmål og nynorsk) skal være fast og tydelig. Endringsforslagene vil være i strid med rettskrivingsprinsippene for norsk skriftmål og ha uheldige følger for forvaltningen av de to målformene. Andre negative konsekvenser skal også nevnes:

- At eier/fester skal avgjøre navn på et bruk, kan føre til hyppige endringer av skrivemåte og føre til at opplysninger på kart og i andre publikasjoner raskt blir utdaterte.

NLI mener for øvrig at hensynet til eieren eller festeren av et bruk er godt nok ivarettatt i de gjeldende formuleringer i *Stadnamnlova*: ”Eigar eller festar har rett til å uttale seg i saker som gjeld bruksnamn. Eigar eller festar har òg rett til å uttale seg i saker som gjeld gardsnamn, når skrivemåten av gardsnamnet skal vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamnet. Synspunkta til eigaren skal tilleggjast særskild vekt.” (§6)

- Det vil kunne føre til ulike skrivemåter av bruksnavn som har samme språklige røtter som gårdsnavnet. Slik kan det oppstå forvirring om brukets beliggenhet og skapes usikkerhet ved framfinning. Dette vil særlig kunne ha uheldige følger ved uttrykking for ambulanse, politi og brannvesen osv.
- Det vil kunne svekke stedsnavn som kulturminner. Dersom eieren av et bruk velger en skrivemåte som ikke er knyttet til lokal uttale av stedsnavn, vil det i en tid med raske samfunnsendringer kunne føre til at slike stedsnavn får endret uttale (i samsvar med den skriftlige varianten som eieren ønsker), og at de språklige røttene dermed blir usynlige.
- Selv om gårdsnavn som hovedregel skal være førende for skrivemåten av andre objekter (veier, holderplasser, skoler mv.) med samme navn i samme geografiske område, vil endringsforslaget lett føre til lokale stridigheter om valg av skriftform. (Eksempel: Dersom det skal settes opp en holdeplass på arealet til bruksnummer 5, som eieren har gitt navnet Wandebo, vil det være lett å finne folk som vil kjempe for at holdeplassen da bør ha navn etter bruket og ikke Vanebu, slik som gårdsnavnet skrives.)

Konklusjon

Norsk lokalhistorisk institutt vil på det sterkeste fraråde en endring av *Lov om stadnamn* som innebærer å gi større makt til grunneiere og festere ved fastsettelse av skrivemåte for stedsnavn. Stedsnavnnormering bør fortsatt ha form av en balansegang mellom nedarvet uttale, rettskriving, etymologi og språkhistorie. Disse hensynene blir best ivaretatt ved den gjeldende loven om stedsnavn.

Oslo 31.07.12

Knut Sprauten

direktør